

19. *Микитка С.* Володимир Дорошенко. З нагоди 75-ліття визначного вченого й громадянина / Степан Микитка. — Філадельфія, 1955. — 36 с.
20. Наша платформа // Вістник Союзу Визволення України. — Відень, 1914. — Ч. 1.
21. *Патер І.* Союз Визволення України: проблеми державності і соборності / Іван Патер. — Львів, 2000. — 346 с.
22. Повідомлення про створення політичного товариства «Молодоукраїнський комітет» 1912 р. // ЦДІАУ, м. Львів. — Ф. 779, оп. 1, спр. 63. — Арк. 2.
23. *Романенчук Б.* Михайло Тершаковець і Володимир Дорошенко — визначні дослідники української літератури / Богдан Романенчук // ЗНТШ. — Філадельфія ; Нью-Йорк, 1982. — Т. 195. — С. 37—52.
24. *Сварник Г.* Кілька штрихів до ідейної біографії Дмитра Донцова / Галина Сварник // Україна Модерна. — 1996. — Ч. 1. — С. 88.

Надія Брайлян

ЖУРНАЛ «ГУРТУЙМОСЯ» (Прага; Софія, 1929—1938 рр.)
ЯК ДЖЕРЕЛО БІОГРАФІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Здійснено огляд біографічних публікацій на сторінках журналу «Гуртуймося», наведено їхні тематичні, видові та кількісні характеристики. Наголошено на важливій ролі видання як джерела біографічних відомостей — текстових і зображальних.

Ключові слова: журнал «Гуртуймося», біографічні матеріали, українські діячі.

Приведен обзор биографических публикаций на страницах журнала «Гуртуймося», указаны их тематические, видовые и количественные характеристики. Акцентирована важная роль издания в качестве источника биографической информации — текстовой и изобразительной.

Ключевые слова: журнал «Гуртуймося», биографические материалы, украинские деятели.

An overview of biographical publications in the magazine «Hurtuimosia» has been made, their content, typical and quantitative characteristics has been presented. The important role of the periodical as a source of biographical records (both text and visual) has been emphasized.

Key words: magazine «Hurtuimosia», biographical materials, Ukrainian public figures and statesmen.

Запроваджуючи видання журналу «військово-громадської думки» у травні 1929 р., редакція зазначала, що одним із її завдань є «відмічати найвидатніші події з нашої рідної історії» (1929. — Верес. — С. 1), сприяючи таким чином як освіченості та поінформованості читачів, так і зміцненню їх національної свідомості. Тому значна кількість публікацій журналу була присвячена тим чи іншим історичним подіям, насамперед — Національно-визвольним змаганням українського народу. Редакція ставила собі за мету зібрати та опублікувати якомога більше розвідок, документів, спогадів, аби створити об'єктивну і цілісну картину тих подій та донести її до читачів. У цьому масиві історичних публікацій чимало місця відводилося і біографічним матеріалам, зокрема тим, що стосувалися визначних діячів українського визвольного руху (Симон Петлюра та ін.).

Такі біографічні матеріали, опубліковані у періодиці, є цінним, а іноді і єдиним джерелом до вивчення життєписів українських діячів політики, науки та культури, особливо маловідомих широкому загалу. Дослідження біографічних публікацій, вміщених у часописах, необхідне, зокрема, для створення енциклопедичного словника «Українська журналістика в іменах», видання якого є одним із провідних напрямів роботи Науково-дослідного інституту пресознавства при ЛННБ України ім. В. Стефаника, оскільки часто саме сторінки видань слугують єдиним джерелом відомостей про авторів, редакторів та видавців української періодики. Дослідження біографічних матеріалів у пресі важливе і для створення загальних енциклопедичних видань, як, наприклад, Енциклопедії Сучасної України та Українського біографічного словника (над яким працює Інститут біографічних досліджень при Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського) тощо.

Значна частина випусків журналу «Гуртуймося» були тематичними, присвяченими певним датам чи подіям української історії. Так, у травні 1929 р. вийшло число, присвячене третій річниці трагічної смерті С. Петлюри, у вересні того ж року — 220-й річниці Полтавського бою — «сумної та далекосяглої в своїх наслідках події» (1929. — Верес. — С. 1), листопадовий випуск за той же рік присвячувався восьмій річниці «Листопадового походу» — найтрагічнішого завершення героїчної визвольної боротьби українського народу» (1929. — Листоп. — С. 3). У січні 1930 р. світ побачив

випуск, присвячений «12-й річниці самостійності України, 11-й річниці акту Злуки Українських Земель та пам'яті поляглих в бою під Крутами» (1930. — Січ. — С. 1); у листопаді — десятий річниці «Листопадового походу» і «славної героїчної смерті 359 борців-мучеників, розстріляних московськими наїзdnиками-большовиками у Базарі» (1931. — Ч. VIII. — С. 2). У наступні роки виходу січневі випуски традиційно присвячувалися річниці Злуки Українських земель, героям Крут та Базара; травневі випуски — пам'яті трагічної смерті С. Петлюри тощо.

Особа та діяльність Головного отамана Симона Петлюри висвітлювалися у численних біографічних матеріалах — понад двадцять публікацій. Окрім двох випусків, повністю присвячених його особі, матеріали про нього публікувалися на сторінках журналу регулярно, зокрема, у кожному травневому числі про нього йшлося у редакційній передовиці та ін.

Досить детальну біографію С. Петлюри опублікував Василь Филонович (С. Петлюра — постать національно-державного чину. — 1936. — Ч. I /II. — С. 10—17), відзначаючи різнобічність його інтересів — політика, військова справа, громадсько-організаційна діяльність, а також журналістика, література, редакторська та перекладацька праця. Борис Лисянський у промові, виголошеній на «жалібних академіях, присвячених п'ятій річниці з дня смерті С. Петлюри» п. н. «Історичний силует Симона Петлюри» (1931. — Ч. VII. — С. 4—11), наголошував, що він являв собою «взірець моральної чистоти, духовної сили та фізичної невтомности» (с. 7), а також відзначав, що «велика ідейність Петлюрової вдачі не нищить у ньому практичного робітника й реального політика» (с. 9).

У низці публікацій розкривалися як окремі аспекти діяльності С. Петлюри (Р. С. Симон Петлюра як організатор Українського війська. — 1930. — Верес. — С. 2—4; Сірополко С. Один з невідкритих починів С. В. Петлюри. — 1931. — Ч. VIII. — С. 17—21; Прохода В. Петлюра та збройна боротьба. — 1934. — Ч. XI. — С. 10—13; Битинський М. Симон Петлюра (До 10. річниці смерті). — 1936. — Ч. I /II. — С. 7—8), так і моменти його біографії (Прохода В. Як Симон Петлюра став Вождем Української Армії. — 1932. — Ч. IX. — С. 20—24; Удовиченко О. Людина глибокої віри. — 1936. — Ч. I / II. — С. 21—23; Петрів В. Із зустрічей з Симо-

ном Васильовичем Петлюрою. — 1936. — Ч. I/II. — С. 26; та ін.). Міркування щодо особливого, харизматичного уміння С. Петлюри бути вождем наведено у статті Юрія Лугового «Таємниця вождя» (1938. — Ч. 2. — С. 3—7). Оцінку військової діяльності С. Петлюри іноземними військовими фахівцями містила стаття Д. Антончука «Світлій пам'яті Головного Отамана» (1938. — Ч. 3. — С. 7—10).

У журналі «Гуртуймося» вміщено текст промови С. Петлюри, виголошеної 22 січня 1926 р., п. н. «Пам'яті Поляглих за Державність» (1936. — Ч. I/II. — С. 4—5).

Окрім текстових матеріалів, у виданні надруковано чимало фотоілюстрацій, декілька малюнків та портретів С. Петлюри, зокрема: портрети авторства М. Битинського (1929. — Трав. — [б. н.]) та Оксани Лятуринської (1931. — Ч. VII. — [б. н.]), портрет без зазначення авторства (1937. — Ч. 2/3. — С. 3), малюнок могили С. Петлюри (М. Битинського) (1929. — Трав. — [б. н.]), фотографія могили (1931. — Ч. VII. — [б. н.]), фото посмертної маски (1931. — Ч. VII. — [б. н.]), групові фотографії п. н.: «Головний Отаман С. Петлюра в таборі Каліш в 1921 р.» (1937. — Ч. 2/3. — С. 16), «Зустріч Головного Отамана С. Петлюри на двірці Вапнярка 1918 р.» (1937. — Ч. 2/3. — С. 23) та ін.

Наприкінці 1935 р. редакція звернулася до «До славних побратимів по зброї» з проханням надсилати до редакції світлини, на яких присутній С. Петлюра, оскільки планувала присвятити «травневе число за 1936 р.» десятиліттю його смерті і вмістити у ньому «збірку фотоілюстрацій з життя покійного» (1935. — Ч. IV). Намір редакції увінчався успіхом: у ч. I/II за 1936 р. вміщено понад два десятки фотографій С. Петлюри за 1918—1925 рр., а також світлини з його похорону, місця поховання тощо та більше десяти присвячених йому публікацій.

Одна із трагічних сторінок в історії українських національно-визвольних змагань — розстріл 359 українських військовиків у Базарі — постійно знаходила відображення у журналі «Гуртуймося». Зокрема, у ньому надруковано поіменний список усіх, хто загинув (1931. — Ч. VIII. — [Вклейка, б. н. с.]). М. Битинський на основі розповідей очевидців описав можливе місцезнаходження могили розстріляних українців та перебіг страти (Могила 359. — 1931. — Ч. VIII. — С. 30—31).

Не оминала увагою редакція і річниці Полтавського бою, вміщуючи матеріали цієї тематики, серед яких: стаття Михайла Башмака «Гетьман Іван Степанович Мазепа» (1929. — Верес. — С. 19—34) та портрет І. Мазепа роботи Миколи Битинського. Переселенню українських козаків до Туреччини після «нещасливого бою під Полтавою» присвячено статтю В. Мурського «До історії першої української еміграції в Туреччині (Історичний епізод)» (1931. — Ч. VII. — С. 11—13). Цю ж тему продовжила розвідка М. Бея «Визначніші діячі першої української воєнно-політичної еміграції» (1929. — Верес. — С. 34—39), яка містила відомості про життя «більших гуртів першої еміграції» та низки чільних її діячів, зокрема Пилипа та Григора Орликів, Андрія Войнаровського, Грицька Герцика, Федора Мировича, Федора Нахимовського.

З нагоди ювілеїв українських діячів редакція друкувала привітання, фотопортрет чи малюнок ювіляра, іноді біографічну довідку і повідомлення про перебіг «ювілейної академії». Таким чином на сторінках журналу відзначено військових: Володимира Сальського (50-ліття Ген. В. Сальського. — 1935. — Ч. II/III. — С. 7) та Володимира Сікевича (50-ліття військової служби і 20-ліття служби в рідній Українській Армії. — 1937. — Ч. 2/3. — С. 13); політика Андрія Лівницького (Луговий Юрій. На незахитаних позиціях (3 нагоди десятиліття виконання п. Андрієм Лівицьким уряду Головного Отамана). — 1937. — Ч. I. — С. 14—17); науковця Івана Горбачевського (фотографія академіка І. Горбачевського та замітка про ювілейну академію на честь його 80-ліття (1934. — Ч. XI. — С. 20, 30). До століття від дня народження Івана Котляревського було вміщено фотопортрет та редакційну статтю «Батько новітнього українського письменства Іван Котляревський 1838—1938» (1938. — Ч. 3. — С. 3—4).

Президента Чехословацької Республіки Т. Г. Масарика редакція «Гуртуймося» привітала із 85-літтям, умістивши текст привітання і його фотопортрет (1935. — Ч. I. — [б.н.]).

Сумний ювілей — річниця смерті видатного українського композитора Миколи Лисенка — послужив до опублікування спогадів Андрія Чеховського п. н. «Микола Лисенко (3 нагоди 25 ліття з дня смерті)» (1937. — Ч. 2/3. — С. 19—20). Автор, колишній учасник «хору Лисенка» у Києві «кінця минулого століття», відзначає зокрема, що цей хор значною мірою «був тою лябораторією, в якій

підготовлювалася будуча Українська Держава, бо скоро всі ті, що в історичних роках 1917—21 її творили, перейшли так чи інакше через цей осередок» (с. 19).

На сторінках журналу постійно друкувалися некрологи, здебільшого доповнені фотографіями чи портретами у траурній рамці. Серед тих, вістку про смерть яких вміщено у «Гуртуймося», найбільше військових діячів Армії УНР — як відомих широкому загалу українських командирів (генералів і полковників), так і менше знаних вояків (сотників, хорунжих та ін.). Оpubліковано некрологи військовика, громадсько-політичного діяча, редактора журналів «Голос Козацтва» (Варшава, 1921—1922) і «Вільне Козацтво» (Прага; Париж, 1927—1939) Михаїла Фролова (В. Ф. [крипт. Володимира Филоновича]. Полковник М. Ф. Фролов. — 1930. — Ч. V. — С. 5), генерал-полковника М. Юнаківа (1871—1931) (1932. — Ч. IX. — С. 31), військовика та громадського діяча, голови Української громади у Болгарії — «Полковник Микола Татаруля (1884—1936)» (1937. — Ч. I. — С. 22), генерала Олекси Алмазова (Петрів В. На могилу бойового товариша замість вінця. — 1937. — Ч. I. — С. 23). У виданні повідомлялося про смерть одного «з найстарших та заслужених вояків Армії У. Н.Р.» — генерал-хорунжого Миколи Удовиченка і вміщено його фотографію (1937. — Ч. 2/3. — С. 18). У некролозі С. М. «Полковник Армії УНР Є. Коновалець» зазначено, що цей «великий патріот і чинний борець за визволення України... 23. травня б. р. став жертвою атентату» у Роттердамі, та вміщено його фотопортрет у чорній рамці (1938. — Ч. 2. — С. 7—8). Під рубрикою «З преси» вміщено передруки з паризького журналу «Тризуб» (1938. — Ч. 23—24) біографії покійного та опису панахиди у Парижі (1938. — Ч. 2. — С. 24—25). Оpubліковано некролог М. Б. [крипт. Миколи Битинського] «Ген. Шт. Генерал-Хорунжий Всеволод Змієнко, Начальник штабу 6. Січової стрілецької дивізії Армії УНР» (1938. — Ч. 3. — С. 10—11) та Я. Малиновського «Інж. Петро Чекарів, хорунжий Армії УНР» (1936. — Ч. I/II. — С. 30), повідомлення про смерть Костя Романюка, сотника 2-ї Волинської дивізії Армії УНР, представника журналу «Гуртуймося» у Крезі у Франції (під рубрикою «Хроніка») (1938. — Ч. 2. — С. 24).

Не оминула увагою редакція смерть генерала УГА Мирона Тарнавського — «бувшого Начального Вождя Української Галицької

Армії», який «помер у Львові 29.06.1938» (Б. [крипт. М. Битинського]. Генерал-четар Мирон Тарнавський. — 1938. — Ч. 2. — С. 9).

На сторінках журналу вміщено некрологи визначних українських науковців та громадсько-політичних діячів: Михайла Грушевського (Б. [крипт. М. Битинського]. Акад. проф. Михайло Сергієвич Грушевський (29.IX.1866—25.XI. 1934). — 1935. — Ч. I. — С. 14—15) (а також його графічний портрет авторства М. М. (ймовірно, М. Михалевича) та Степана Смаль-Стоцького (Я. Академик проф. др. Степан Смаль-Стоцький. — 1938. — Ч. 3. — С. 12—13). Водночас під рубрикою «Хроніка» описано перебіг панахиди та «жалібних академій по М. Грушевському» у Празі і Софії (1935. — Ч. I. — С. 29—30).

Редакція видання відгукнулася на смерть видатних українських театральних діячів Миколи Садовського (Ф. [крипт. В. Филоновича]. Микола Садовський (1933. — Ч. X. — С. 3—4) та Марії Заньковецької (Б. [крипт. М. Битинського]. Марія Костянтинівна Заньковецька (Адамовська) (23.VIII.1854 — 4.X.1934). — 1934. — Ч. XII. — С. 11).

Повідомлення про життєвий шлях і смерть доньки Михайла Драгоманова — Лідії Шишманової-Драгоманової — громадської діячки, публіциста, музичного критика (1937. — Ч. I. — С. 24) доповнено її фотопортретом.

У виданні вміщено низку некрологів співробітників журналу, серед яких: Яків Огородник — доктор, асистент Українського високого педагогічного інституту ім. Драгоманова у Празі (1930. — Ч. VI. — С. 20), Володимир Мурський — «бувший член Ради Республіки, директор департаменту преси і пропаганди та радник МЗС УНР» (1935. — Ч. II/III. — С. 5), Олександр Зіверт — голова Української Білгородської громади (Югославія) (1935. — Ч. II/III. — С. 5), Іван Мірний — «бувший державний секретар Української Народної Республіки», активний громадський діяч (1937. — Ч. 2/3. — С. 18).

Поодиноким випадком подання біографічних матеріалів іноземних діячів — повідомлення про смерть короля Югославії Олександра I та міністра Франції Л. Барту «від руки злочинця» і співчуття редакції з цього приводу (1934. — Ч. XII. — С. 19).

У публікації за підписом М. Б-ий (крипт. М. Битинського) «Так гинуть московські яничари» (1937. — Ч. 2/3. — С. 25—28) йшлося про самогубство «голови ради народніх комісарів на Україні Панаса

Любченка» — автор охарактеризував як класичний тип сучасного яничара, що «запропашував в тяжку неволю свій рідний многостраждальний нарід», загинув на цій невдячній службі, а на могилі його «глумилась... та сама Москва зі зграсю таких же, як був він...» (с. 28).

Турбота українських емігрантів щодо догляду за могилами земляків відображена у низці публікацій та фотознімків. У статті В. Филоновича «До історії будови пам'ятника на могилі М. Драгоманова в Софії (1933. — Ч. X. — С. 46—52) йдеться про приведення до належного стану могили видатного українського історика та громадського діяча Михайла Драгоманова, тут же вміщено три фотографії, що відображають могилу 1915 та 1921 рр. — після упорядкування її Українською громадою в Софії та пам'ятник на могилі у день його відкриття 30 жовтня 1932 р. Також подано фотографію пам'ятника «померлим українським воякам» на військовому цвинтарі у м. Пардубиці (Чехословаччина), створеного за проектом скульптора Оксани Лятуринської (1933. — Ч. X. — С. 37). На хресті викарбувано сім прізвищ, з яких чітко можна розгледіти три: Марців Федір, Коваль Михайло та Савчук (Самчук?) Тимофій. Замітку про відкриття цього пам'ятника 1 листопада 1933 р. під рубрикою «Хроніка» подав Присутній (1933. — Ч. X. — С. 56). У журналі були опубліковані також знімки могил «Леонида Кушніра, Поручника 2. Волинської Дивізії Армії У.Н.Р. в La Iranch (Jrere) біля Гренобля у Франції» (1937. — Ч. 2/3. — С. 31) і К. М. Романюка, сотника цієї ж дивізії у Крезо (Франція) (1938. — Ч. 3. — С. 15).

Серед опублікованих у журналі фотографій чимало відтворюють ті чи інші моменти Національно-визвольних змагань та зображають їхніх учасників, зокрема: «Дефіляда Синезупанників на вулицях Києва 1917 р.» (1932. — Ч. IX. — С. 23); «Перший Генеральний секретаріат Української Центральної Ради» (групове фото, на якому — І. Стешенко, Х. Барановський, В. Винниченко, С. Єфремов, С. Петлюра, П. Христюк, М. Стасюк, Б. Мартос; вказано, що на світліні відсутній В. Садовський) (1933. — Ч. X. — С. 9); «Третій Український Військовий З'їзд. Київ, жовтень 1917 р.» (у центрі групової фотографії — С. Петлюра і М. Грушевський) (1933. — Ч. X. — С. 25); «Підписання Берестейського миру 9—10 лют. 1918 р. Українська мирова делегація: Любинський, Левицький, Севрюк та Остапенко» (1933. — Ч. X. — С. 31); «Запоріжська Січ» в м. Заліщи-

ках — Галичина» (1937. — Ч. 2/3. — С. 5); «Синьожупанники на молебні біля Софійськ. Собору в Києві» (1937. — Ч. 2/3. — С. 11).

Перебування у таборах для інтернованих зафіксовано на низці світлин, серед яких: «Свято Т. Шевченка в таборі Каліш в 1921 р.» (1937. — Ч. 2/3. — С. 14), «Гімнастичні вправи в таборі Каліш. 3 кінний полк.» та «Гімнастичні вправи 3 кінного полку. Фехтування» (1937. — Ч. 2/3. — С. 15).

Значна частина фотоілюстрацій відображала велику культурну та громадську працю українських емігрантів, як-от: «Об'єднаний хор українців і кубанців» (із переліком прізвищ учасників) (1931. — Ч. VIII. — С. 31); «Український хор в Греноблі — Франція» (диригент С. Червонецький, перелік учасників хору) (1933. — Ч. X. — С. 58); «Редактор журналу В. Филонович серед «кронштадців» та збігів з Соловок в Фінляндії» (1935. — Ч. I. — С. 23); «Проф. др. Ст. Смаль-Стоцький, голова Товариства, відкриває академію [присвячену 10-літтю Товариства «Музей ВБУ»]» (на світлині також директор Музею проф. Д. Антонович, секретар Товариства проф. С. Сірополко) (1935. — Ч. II/III. — С. 29); «Перший голова Товариства проф. др. І. Горбачевський і Директор Музею проф. Д. Антонович» (1935. — Ч. II/III. — С. 30); «Гренобльська філія Товариства вояків Армії УНР під час нагородження Ген. А. Удовиченком Товариства — учасників Визвольної Боротьби Хрестом С. Петлюри» (світлив О. Романовський — єдиний підпис авторства фотографії) (1937. — Ч. 2/3. — С. 12); «Члени Української Громади в Петровграді — Югославія» (1937. — Ч. 2/3. — С. 20); «Хор «Товариства вояків б. Армії УНР у Франції в 1937 р.» (серед присутніх, зокрема, генерал-хорунжий О. Удовиченко) та «Члени «Товариства вояків б. Армії УНР у Франції» з їх родинами у своєму помешканні в 1936 р.» (1937. — Ч. 2/3. — С. 21); «Почесна президія на академії з нагоди 20-ліття відродження Української Армії в Празі 22.V. 1927» (1937. — Ч. 2/3. — С. 25); «Група членів і гостей Білгородської Громади на Шевченківському вечері 2.IV. 1938» (1938. — Ч. 2. — С. 24); «Управа Української Громади в Білгороді» (її склад: М. Заполенко — заступник голови, В. Андрієвський — голова, Б. Козиренко — секретар, В. Сердюк — скарбник, Й. Прокопюк — бібліотекар» (1938. — Ч. 3. — С. 16).

На сторінках «Гуртуймося» опубліковано близько шістдесяті текстових біографічних матеріалів, які здебільшого стосуються

осіб, що брали участь у Національно-визвольних змаганнях. Серед них виокремлюється постать С. Петлюри, якому присвячено більше двадцяти публікацій, про інших осіб переважно йдеться в одному-двох матеріалах. З персоналій інших історичних періодів увагу авторів журналу привертали: гетьмани Іван Мазепа та Пилип Орлик, письменник Іван Котляревський, історик та громадський діяч Михайло Драгоманов, композитор Микола Лисенко та ін.

За винятком двох невеликих публікацій — привітання з ювілеєм президента Чехословаччини Т. Масарика і повідомлення про вбивство югославського короля Олександра I та французького міністра Л. Барту, біографічні тексти видання стосуються українських діячів.

Означені матеріали, друковані у журналі, мають форму статей, спогадів, розвідок, портретних та ювілейних нарисів, некрологів тощо; серед ілюстрацій наявні як документальні (фотографії), так і живописні (малюнки, картини) зображення.

Найбільшу частину ілюстративних матеріалів біографічного характеру (усього надруковано понад сімдесят) становлять фотографії, які відображають: моменти Національно-визвольних змагань (6), перебування у таборах для інтернованих (3), громадсько-культурну діяльність українців в еміграції (12), фотопортрети (ювілярів, померлих осіб (до некрологів) тощо) (23), різноманітні моменти з біографії С. Петлюри (32) (ці світлини виокремлюємо з огляду на їх велику кількість).

Отже, опубліковані на сторінках журналу «Гуртуймося» аналізовані матеріали є важливим джерелом для української біографістики та просопографії. Вони охоплюють значну кількість осіб (понад шістдесят), серед них — як відомі українці (М. Грушевський, М. Драгоманов, І. Мазепа, П. Орлик, С. Петлюра та ін.), так і військові, громадські, культурні діячі, менше знані у суспільстві, тож сприяють уведенню у науковий обіг нових імен та нових біографічних фактів і, таким чином, відтворенню більш цілісної історичної картини. Наявність різнопланових за змістом біографічних матеріалів також дозволяє відтворити повніший життєпис тих чи інших персон, уникати однобічного стереотипного трактування фактів їхніх біографій, розкривати їх багатогранність, враховуючи різноманітні інтереси та вияви, суперечності й пошуки людей, які творили українську історію.